

Rosztropovics Borisz Jelcin oldalán

Exkluzív interjú a Délmagyarországnak

A Rosztropovics házaspár párizsi otthonában Christian Theodose-zal, az interjú készítőjével

Msztyiszlav Rosztropovics, az élő jelkép, maga is szereti a jelképeket. Emlékeznek ugye az összeomló berlini fal tövében gondolkázó magányos emberre: Rosztropovics volt. S a moszkvai puccs második éjjelén egy tank tetején is látjuk viszont, amint szózatot intéz a néphez.

Vannak emberek, akik mindig tudják, mikor kell ott lenni a történelmi sorsfordulón. Rosztropovics nem tudja, neki ez az alaptermészet, nála ez szívből jön, megérzésből... és tehetségből. Hiszen a fal tövében vagy a puccs forgószélében mindig „maestróként” fejezi ki magát.

Moszkvából visszatérve feleségét, Galinát akarta viszontlátni abban a mentoni házban, mely 1974-es száműzetésük első fájdalmas óráiban befogadta őket. Jelképértékű, ahogy hazája visszanyert szabadságának első óráiban ide tér meg. Kiváltságos „családtagként” ittuk szavait, amint frissiben mesélte az örült órák történetét, melyeket a szabadsáért élt át, készen akár a halálra is... Maestro.

Azon a sötét hétfő hajnalon Rosztropovics párizsi otthonában tartózkodik, mikor megcsörren a telefon: a lánya az, tőle tudja meg, hogy az ólomöklől újra lecsapott hazájára. Miként a megrázó pillanatokban mindig, most is elárasztja egész lényét az ismeretlenségből feltörő muzsika: miként most visszaemlékszik, Prokofjev és Sosztakóvics zenéje. „Ez a zene furcsa érzéseket keltett bennem.” A nap hátralévő részében Rosztropovics nem mozdul a tévé képernyője előtt. Hallgatja a junta első sajtótájékoztatóját, megretten az első intézkedésektől, fél, hogy Oroszország ismét az önkényuralmi rendszer feneketlen sötétjébe süllyed vissza. Majd határoz. „Éjfélre már eldöntöttem, Moszkvába utazom, vízum nélkül.” Felesége, Galina, Londonban, mit sem sejt férje tervéről. „Írtam egy levelet, melyben intézkedtem családom sorsáról, majd kilenckor elindultam a repülőterre. A hozzátartozóimnak azt mondtam, hogy a bankba és az amerikai nagykövetségre megyek.”

„Itt vagyok”

Az Aeroflot Moszkvát át közlekedő Párizs-Tokió járata gyakorlatilag üres. A száműzött, állampolgárságától megfosztott Rosztropovics, akinek ráadásul még vízuma sincs, pontosan tudja, hogy rengeteget kockáztat. Mit számít, elhatározta, Moszkvába megy, hogy ott haljon meg.

Néhány órával később Rosztropovics már Moszkvában van, a határőrség és a légikikötői rendőrség őrszobáján.

– Miért jött, hiszen vízuma sincs?
– Mindegy, itt vagyok. Visszatoloncolhatnak, de ebből nagy botrány lesz.

A tisztviselő megadja magát. Rosztropovics az őt kikísérő határőrnek megvallja: „A Fehér Házat (az orosz parlament épületét) jöttem védeni, ölelj meg.”

A Moszkva folyó partján, a több tucat tankkal bekerített épület előtt egy asszony felismeri és a nyakába borul. „Ne menjen oda, velünk együtt megölik, szükségünk van Önre.” De Msztyiszlav Rosztropovics nem akarja kikerülni sorsát, bármilyen legyen is az.

Mozart halálának 200. évfordulójára

Énekverseny a szegedi Operában

Többször tájékoztattuk már olvasóinkat arról, hogy a Szegedi Operabartók Egyesülete a Szegedi Nemzeti Színház operatársulatával együttműködve Wolfgang Amadeus Mozart halálának 200. évfordulója alkalmából énekversenyt hirdetett A varázsfuvola öt szerepére. Pamina szerepére 17-en, Papagénónak heten, Sarastrónak tízen, Taminónak heten, Az éj királyójának nyolcan jelentkeztek.

Az énekverseny zártkörű elődöntőjét szeptember 9-én, hétfőn rendezik. A zsűri a következő személyiségekből áll: Acél Ervin karmester, a Szegedi Szimfonikus Zenekar vezetője, Békés András rendező, Csernay László, az operabartók titkára, Gregor József operaénekes, tagozatvezető. Keszthelyi Béla, az operabartók elnöke, Pál Tamás karmester és Telihay Lászlóné, az operabartók alelnöke. Az elődöntőből minden szerep három-három legtehetségesebbnek ítélt pályázója kerül a másnapi döntőbe.

A Mozart-énekverseny nyilvános döntőjét – melyről a televízió és a rádió felvételt készít – szeptember 10-én, este 7 órakor tartják a Szegedi Nemzeti Színházban. A zsűri kiegészül Külkey László operaénekes, a Budapesti Operabartók Egyesület elnökével, Solyom Nagy Sándor operaénekes, Tokody Ilona operaénekes, Tócsér Dániel miniszteri fősztályvezetővel és Ványai Éva alpolgármesterrel.

A döntő öt legtehetségesebbnek ítélt énekese lehetőséget kap A varázsfuvola szerepének elneklésére. Az est közönsége szavaz is – legtöbb voksot kapott énekes nyeri el a Délmagyarország által felajánlott közönségsdíjat.

„A parlament épületében Ruckoj, az alelnök siet felém. Zakója hajókáján a Szovjetunió Hőse kiüntetés. Odaszól egy katonának, és rám mutat: védjétek meg.” „Senkit sem ismertem közülük, mégis mintha mindannyian egyazon család lettünk volna. A rádióon sikerült fognunk a hadsereg közleményeit. Így aztán tudtuk, hány órára tervezik a támadást. A tetőn figyelőszolgálatot teljesítő társunk tájékoztatott a csapatmozgásokról. A Fehér Ház négy sarkára felszerelt hangosbeszélőkön tudunk a tömeghez szólni. Én magam háromszor beszéltem hozzájuk.”

Kéz a kézben

Ez az első éjszaka viselt meg a legjobban mindenkit. Az épület belsejében mintegy kétszáz felkelő, kint az őket támogató több tízezernyi tömeg nézett szembe a tankok sokaságával. Minden reményük elszállt. Küszöbön állt a támadás. Az összecsapás kimenetele felől senkinek sem lehetett kétsége.

De mégis, mégis szerveződik az ellenállás a sáncokon belül. A letiprásokra készülő tankokkal, rendőrségi egységekkel, a hadsereggel, a KGB-vel szembeszállva fegyvertelen, élőláncot alkotó embereket „szegez”, akik... kézen fogják egymást. „Több száz üres üveget szórtunk a padlóra, hogy az ostromlók elcsúszzanak rajtuk, a tűzoltókészülékekkel pedig síkossá tettük volna a padlót.”

Szálnalmas fegyvertár. Ámde a támadást óráról órára halogatják.

„Egyszer csak egy őrnagy kiszáll a tankból és kijelenti, hogy átáll a mi oldalunkra. Azután azt a hírt kapjuk, hogy a folyami flotta két hajója kikötött az épület mellett. Attól tartottunk, hogy a hadihajókból összetűz zúdul ránk. Aztán meglepőde halljuk, hogy a legénység hozzánk csatlakozik.

Később új tankok jöttek és a hadosztály nem lőtt ránk. A puccsisták az oroszokat nem oroszokkal váltották fel. De már későn. Ezalatt Jelcin tapodtat sem mozdukt, ő sem hunyta le egy percre sem a szemét. Ez rendkívül fontos volt, hiszen az emberek tudták, hogy köztünk van a Szovjetunió

egyetlen törvényesen megválasztott embere. És ez az ember szólt a néphez, de a csapatokhoz is.”

A fiatalok diadala

Feléled a remény. A Moszkvától 200 kilométerre lévő Tulából, a katonai hírszerző iskola növendékei azt üzenik: „Tartsatok ki, jövőnk!”

Rosztropovics, aki azért jött Moszkvába, hogy meghaljon, ha kell, s aki a BBC-n keresztül feleségének megüzente, hogy szereti, szintén reménykedni kezd.

A Szovjetunióban először győz hát a demokrácia. „A fiatalok győztek. A saját nemzedékemre csak megvetéssel tudam nézni, az újra viszont büszke vagyok.”

„Ez az új nemzedék 'Gorbi' generációja, ő indította el a történelmi folyamatot. Ő mutatta meg az utat és tette lehetővé a szólásszabadságot. Nélküle a berlini fal még ma is állna, nem szabadult volna fel Csehszlovákia, Magyarország és egész Közép-Európa.”

Tehett-e mást? Rosztropovicsot ez nem érdekli, ő nem elemzi a mozgatórugókat, mint mondja, ő csak az emberi tettet értékeli benne. Követett-e el hibákat? Természetesen. Rosztropovics szerint a legnagyobb az volt, amikor párttitkári és államfői szerepet vállalt. „Emiatt csak átmeneti ember lehetett. Az eltelt évek alatt olyan volt, mint egy légibuszot vontató Trabant, de mégiscsak megadta a lökést a történelem kerekének – s ebben az értelemben mindig is hős marad.”

Miért vallottak kudarcot a puccsisták? „Rosszul mérték fel az erőviszonyokat, és a kommunista intézmények is összeomlóban vannak.”

A moszkvai repülőterén, mielőtt a Franciaországba induló gépre felszállna, Rosztropovicsot cigányzenekar búcsúztatja. „Gyönyörű volt a táncosnőjük. Ha nem lenne olyan szép a feleségem, ott is maradtam volna.”

Megesókolja Galinát s mikor megkérdezzük tőle, mi lett volna, ha nem zenész, azt feleli: „Zenész.” A mi szerencsénk.

Jövőre, Szegeden elsőként

Környezetvédelmi tanárképzés

A felsőoktatási intézmények jelenlegi szűkös anyagi helyzetében viszonylag ritka, hogy egy főiskola új szakot indít. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán ez úgy tűnik, mégis sikerül: jövőre a biológiai tanszéken belül környezetvédelmi tanári szak nyílik, amely, mint ilyen, az országban az első lesz. Az új szak indításának engedélye egyben elismerés is a főiskola, illetve a tanszék számára, hiszen a Művelődési és Közoktatási Minisztérium olyan pályázati verseny nyomán ítélte Szegednek a szakmai lehetőséget, amelyen az ország több felsőoktatási intézménye részt vett. Dózsa József főiskolai tanártól, a JGYTF biológiai tanszékének vezetőjétől mindenekelőtt aziránt érdeklődtünk, miért fontos a környezetvédelmi tanárképzés.

– Érzelmileg, de értelmileg is rendkívül károsnak tartom, hogy a ma fiatalok szinte teljesen elszakadtak a természettől. Azok a diákok, akik panellakásokban nőnek fel, lassan többet tudnak a molekuláris biológiáról, a genetikáról – amelyek persze nem kevésbé fontosak –, mint az élővilágról. Nemrég hallottam egy házaspárról, akik nagyon meglepődtek, amikor gyermekük méregdrága távirányítós autóját elcsérelte egy kismacskára. Ezen már nem lehet csodálkozni. Balogh János akadémikussal szölv, a gyermek a természetben kutyával, macskával meg pásztortáskával találkozik, s ezt a tényt nem szabad eltudósodni. Egyszóval, az iskolákban olyan szaktanároknak van szükség, akik biológiai megalapozottsággal, ökológiai tudással és szemléletmóddal elérik azt, hogy a környezetvédelmi alapismeretek az általános műveltség szerves részévé váljanak. És ne felejtjük el, hogy munkájuknak, főként a kistelepülések esetében a helyhatóság is hasznát láthatja; szakmai véleményét adhatnak például a szennyvíz- vagy a személtelhelyezés környezetvédelmi kérdéseiben.

– Milyen képzettséget ad majd az új szak?

– A végzősök biológia-környezetvédelem szakos tanárként kerülnek majd ki a főiskoláról. Egyelőre, a kezdeti körülmények miatt a környezetvédelmi szakot csak biológiával párosíthatjuk, hiszen ez utóbbihoz a biológia alapos ismerete szükséges. Később talán lehetőség lesz arra is, hogy önállóan szerepeljen. A szak oktatási ideje egyébként a többihez hasonlóan nyolc félév lesz, és államvizsgával zárul. Arra számíthatunk, hogy aki itt végez, az elsősorban tanárként helyezkedik el. Hadd tegyem hozzá: a nálunk szerzett diploma feljogosítaná a hallgatót arra, hogy részt vegyen a

kétszintű környezetvédelmi szakemberképzésben, s felvételi nélkül folytathatná majd tanulmányait a JATE Környezetgazdálkodás Szakán, amelyet szintén a közeljövőben terveznek beindítani.

– Milyen tananyagból kell majd felvételizni a főiskolai szakra?

– A gimnáziumi kémiai tankönyvek, a biológiai tankönyvek állat- és növényrendszertani valamint ökológiai ismeretek anyagából, illetőleg a gimnáziumi fakultatív környezetbiológiai ismeretek tantárgy anyagából. A szak szerepel majd a következő felvételi-ismeret kiadványokban is.

– Hány jelentkezőt vesznek fel az első évben?

– A nappali tagozatot előreláthatólag 12 hallgatóval kezdjük, később pedig levelezői szakot is indítanánk. Utóbbira, úgy tervezzük, azok jelentkezhetnek majd, akik már korábban elvégezték a biológia szakot, és ezt szeretnék kiegészíteni a környezetvédelemmel.

– Az ímént említette a József Attila Tudományegyetemen tervezett környezetgazdálkodási szakot. Milyen kapcsolat volna a két intézmény között?

– A főiskola a környezetvédelmi szak beindítását nem önállóan kívánja megvalósítani, hanem felkérte az együttműködésre az egyetemeket, a JATE és a SZOTE e témával foglalkozó tanszékeit, valamint a környezetvédelmi hatóságokat. Mindhárom helyről kedvező válasz érkezett. A szak beindulása esetén ez olyan képzési forma lenne, amely teljes mértékben megfelelné a tervezett Universitas szellemiségének és célkitűzéseinek.

S. P. S.

Megtalálni a zenélés örömét

Évnyitó a Konzervatóriumban

Azt is mondhatnánk, a szegedi konzi – kivétel. Manapság, amikor annyi az anyagi és nem anyagi természetű gond a kultúra, a művészetek, az oktatás terepein, ennek az intézménynek az igazgatója örömmel nyugtázhatta az évnyitón, hogy a nyáron felújították a körüli régi épületrész. Korszerűsítették a fűtést, a villanyhálózatot, javították az akusztikai viszonyokat, nagyobbitották a koncertterem színpadát. Emlékeztetett az igazgató a nyári művészeti sikerre is: a spanyolországi nemzetközi kórusversenyen a női kar első díjat nyert, s a Berényi Bogáta-vezette énekkar a folklor és a vegyeskari kategóriában is második díjas lett.

Weninger Richárd arról beszélt a tanévnyitón, hogy szemben az elmúlt

A tavaly átalakított, szervezeten és tartalmában is megújított zeneoktatásban ez lesz a második tanév. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriumában tegnap, szombaton délután tartották meg az évnyitó ünnepséget, amelyen Illés Mihály igazgatóhelyettes üdvözölte a tanári kart, a növendékeket, az ünnepség vendégeit, majd Weninger Richárd igazgató mondott beszédet.

Évtizedek kötelező, szürke egyöntetűségével-egyhangúságával, a mai konzervatórium végre sajátos, egyéni arculatú zeneoktatási intézmény lehet. Szakmai körökben úgy tartják, a szegedi intézményt máris jól megkülönbözteti a többitől az egységes hangzásvilág, a tónusigény, a zenei karakterek bátor megfogalmazása, a különböző együttesek igényes munkája és az, hogy növendékek és

tanárok örömet találjanak a zenélésben. Miután az intézmények már önállóan alakíthatják az oktatás formai feltételeit és tartalmi sajátosságait, újra érték a sokszínűség, változatosság, egyéniség és kísérletezőkedv, minden esély megvan arra, hogy a zene mindenki számára a szabadságot, egyéni elképzeléseinek megvalósíthatóságát jelentse, valódi élményt adjon.

Az elmúlt évben hatékony oktatási egységekké szerveződtek az egyes tanszékek, színvonalas munkát bizonyítottak a vizsgák és az újszerű diplomahangversenyek. Ugyanakkor realisabbá vált az értékelés; minden növendékben igyekeznek tudatosítani, hogy szorgalma és adottságai alapján milyen reményei lehetnek, s megkímélni a hamis illúzióktól.

Az idén annyi tehetséges és felkészült fiatal tett sikeres felvételi vizsgát, hogy a szokásosnál jóval többen kerültek be az első évfolyamokra. A főiskolai első évfolyamon 30-an, a középfokon (ötödik és alsóbb osztályosok) 40-en kezdik meg tanulmányukat.

S. E.